

II 16

Klēmanis, G
Māc Klēmaņa

Lazdonas draudze senāk un tagad

Baznīcas 125 gadu
jubilejas dienai
veltīts apskats

Lazdonas ev.-lut. baznīcas valdes izdevums
1929. g.

2

L. . . . .
In. 227141.

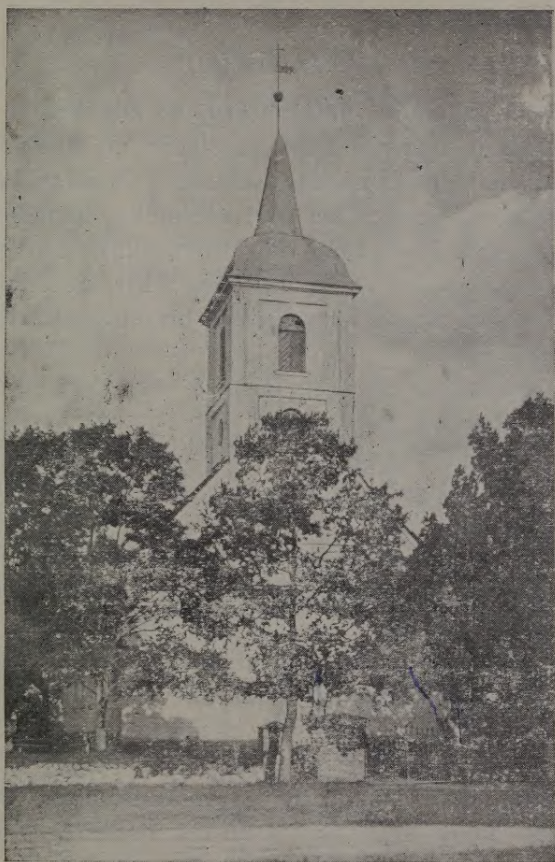
II

K. Ķeirāna grāmatu spiestuve,
Madonā, Rīgas bulv. № 4.

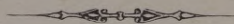
Baznīca 1804. — 1929.

levadam.

Nelielā uzkalniņā, ličiem bagātā zilā ezera malā, stalti paceļās iz lapotām koku galotnēm un ziedošiem cetriņu krūmiem baltā Lazdonas baznīca — kas to redzējis, tas šo skatu vis neaizmirsīs. Arī svešnieks sapratis, ka šī baznīca var būt neizsakāmi mīļa tiem, kas tanī kristīti, iesvētīti, salaulāti, un vēl vairāk tiem, kas, no dzīves un dvēseles vētrām šurpu turpu mētāti, tur atraduši atspirgšanu savām dvēselēm.

Aiz mīlestības uz savu baznīcu tad arī Lazdonas draudze nodomājusi svētīt viņas 125 gadu pastāvēšanas svētkus šī 1929. g. 18. augustā 12. svētdienā pēc Trīsv. Jo vairāk tādēļ, ka 100 gadu jubileja nav svinēta, toreizejo ne-labvēlīgo apstākļu dēļ.

Bet ir vēl iemesls svētīt šos svētkus. Šādu svētku nozīmi gaiši raksturo mūsu ģimenes atceres dienas — sudraba un zelta kāzas. Tās saaicina atkal kopā dzīves izklidinātos ģimenes locekļus un atjauno agrākās sirsnīgās saites, un tie atspirgst tēva mājas un veco tradīciju ēnā. — Arī mūsu evaņģeliskā luteriskā baznīca, piešķirdama sa-viem locekļiem pilngdības tiesības, piedzīvoja, ka daļu no tiem izklidināja dažādu dzīves uzskatu vētras. Tomēr, šķiet, tagad daudz atkal ilgojās un arī atgriezās no svešuma mājās. — Šīs vēl nedrošās saites stiprināt un padzi-lināt, Lazdonas draudzes locekļus ciešāk vienojot ap vi-ņiem tik mīlo dievnamu, — ja to veicināt baznīcas jubi-lejai būtu lemts, tad viņas svētišana pārpārim attaisno-tos. — Bet ta vienīgi Dieva žēlastības dāvana.

1. Draudzes sākumi.

Lazdonas draudze, salīdzinot ar citām Vidzemes draudzēm, ir viena no jaunākām, kuras ieguvušas pilnīgu patstāvību. Tikai vēl 1731. gadā. Agrāk Lazdonas draudze piederēja, tāpat kā Lubānas draudze, pie Ļaudonas.

Zināma patstāvība Lazdonas draudzei bijusi jau kopš 1668. gada, kurā gadā pie baznīcas vizitācijas uzdeva Lazdonas muižas īpašniekam Otto Gerhardam f. Klēbekam, lielā attāluma dēļ no Ļaudonas, uzcelt savā muižā lūgšanas namu un algot Ļaudonas mācītājam palīgu, kurš lai apkalpotu šo lūgšanas namu. Nosacīja arī, kuriem zemniekiem jāturas pie Lazdonas. Šis lūgšanas nams arī uzcelts un aicināts par pirmo Lazdonas mācītāju, gan vēl atkarīgu no Ļaudonas, Johans Vedekindts.

Kāda veida saistība līdz tam bijusi Lazdonas draudzei ar Ļaudonu, nav zināms. Tomēr 1668. gada vizitācijas protokolā teikts par neilgi priekš tam mirušo mācītāju Ādamu Zibeliusu, ka tas bijis Ļaudonas, Lubānas un Ļ a z d o n a s mācītājs. Ka Lazdonas draudze jau katoļu laikos būtu bijusi patstāvīga draudze, nav domājams, jo nebija te ne ordeņa pils, ne bīskapa sēdekļa.

Šāda iekārta, ka Lazdonas mācītājs skaitījās par Ļaudonas mācītāja palīgu, pastāvēja no 1668. līdz 1712. gadam, kad atkal Ļaudonas mācītājs pats uzņēmās Lazdonas apkalpošanu. Jo briesmīgais ziemeļu karš bija nopostījis visu zemi, un daudz mācītāju bija krituši mērim par upuri, kadēļ draudzes bija atkal jaapvieno.

Beidzot 1731. gadā Lazdonas draudze ieguva pilnīgu patstāvību, atdalīdamās no Ļaudonas un aicinādama 1731. gada 21.*) jūnijā par savu pirmo pilnīgi patstāvīgo mācītāju magistru Kristianu Gotlibu Henču, kurš 18 svētdienā pēc Trīsv. arī ieradās Lazdonas mācītājmuižā. Lai gan, domājams, jau no 1668. gada pastāvēja arī mācītāj-

*) Dati līdz 1918. gadam uzdoti pēc vecā stila, sākot ar 1918. g. — pēc jaunā stila.

muiža, tad tomēr šī 1731. gadā viņai no Lazdonas muižas piedots zemes klāt.

Lazdonas draudzes sastāvs un robežas no šī 1731. gada nav vairs ievērojami grozīti.

2. Baznīcas.

Aicinot mācītāju Vedekindtu par pirmo Lazdonas mācītāju 1668. gadā, Lazdonas muižas īpašnieks f. Klēbeks uzcēla arī pirmo Lazdonas baznīcu, domājams, netālu no Lazdonas — Ļaudonas ceļa pie Mušku mājām. Jo tur vēl tagad sauktajā »baznīcas kalnā« uzarti veci pamati un arī veca kapsēta, ko agrāk mēdza ierīkot baznīcas dārzā. Cik liela šī baznīca bijusi, kāda materiala un kādā stilā celta, par to mums ziņu nav. Jo visi attiecīgie dokumenti sadeguši kopā ar baznīcu, kura nodega pēc apm. 20 gadu pastāvēšanas. Kadēļ gan jādomā, ka pirmā Lazdonas baznīca bijusi koka celtne.

Otrā baznīca, laikam tānī pat vietā, pabeigta 1699. gadā. Arī šī baznīca bijusi koka. Krusta būve, ar akmins jumtu Pārāk maza viņa nebūs bijusi. Uz to aizrāda viņas krusta būve un arī vecākās, 1699. gadā iesāktās baznīcas grāmatas ieraksti, no kuriem redzams, ka visu apkārtējo muižu īpašniekiem bijuši savi ģimenes kapi pašā baznīcā zem grīdas. Baznīcai bijis arī savs zvans. Jo, kad viņa pēc apm. 30 gadu pastāvēšanas nodega, tad, pēc vizitācijas protokola, sadedzis arī zvans.

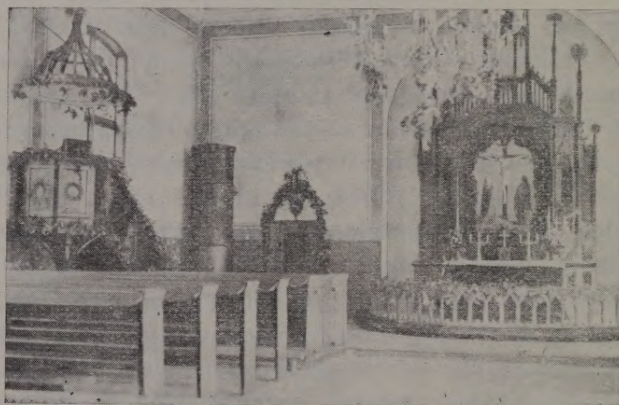
Par nākošo, trešo Lazdonas baznīcu atrodam uz jau minētās vecākās baznīcas grāmatas vāka ar pirmā patstāvīgā Lazdonas mācītāja Henča roku rakstītu piezīmi, ka ta iesvētīta 1736. gada 22. svētdienā pēc Trīsv. no prāvesta Vurma. Šī baznīca atradās mūsu tagadējās baznīcas tuvumā, viņas ziemeļa pusē, kur 1878. gadā, ceļot tagadējo baznīcas valni, arī uzrakti viņas pamati. Baznīcas vizitācijas protokoli vēl vēsta, ka arī šī baznīca bijusi

koka. Viņai bijis tornis un savs ģērbkambaris ar salmu jumtu. Bet sākumā nav bijis zvana, jo tas izkusis pie iepriekšējās baznīcas degšanas. Vēlāk zvans uzdāvāts no Lazdonas muižas īpašnieka f. Klēbeka atraitnes, kura ar to pildījusi sava vīra agrāk doto solījumu. Neieskaitot altara, kanceles un liķu segas un upura traukus, inventara sarakstos vēl minēti: sudraba biķeris ar dievmaizes šķīvi, alvas biķeris, 2 lieli alvas lukturi un misiņa kristamā bļoda.

Jau 1775. gada vizitācija atrada baznīcu neciešamā stāvoklī un ieteica, celt jaunu, mūra baznīcu un jau tai pašā ziemā iesākt ar materialu pievešanu. Tomēr tai gadā kristītie vēl paguva izaugt par vīriem, līdz 1802. - 1805. gados tiešām arī uzcēla mūsu tagadējo, pēc skaita ceturto baznīcu. Viņas torņa galā piestiprinātā vēja rādītājā ir lasams 1804. gads, no kura tad arī ir skaitams viņas mūžs, lai gan pēc prāvesta arķīva ziņām viņa iesvētīta tikai vēl 1806. gada 19. augustā 12. svētdienā pēc Trīsv. Kas viņu cēlis, par nožēlošanu, nav zināms. Viņa ir viscaur mūra, biežām mūra sienām, mūra torni un dakstiņu jumtu. Uzglabājusies ziņa, ka ķieģeļi baznīcas celšanai vesti arī no Lazdonas Lejas-Sikšņiem, kur muižai bijuši divi ķieģeļu ceplī. Protams, arī citas pie draudzes piederīgas muižas būs devušas baznīcai ķieģeļus no saviem cepliem.

Par baznīcas ierīci sniedzamas sekošas ziņas. Baznīcai ir 600 sēdvietas. Caur 5 lieliem logiem katrā pusē ieplūst viņā daudz gaismas.— Pirmos gadu desmitos lietoja jau vecai baznīcai uzdāvāto zvanu. Bet tad 1840. gadā baznīca dabūja jaunu zvanu. Tas kalpojis draudzei 75 gadus. 1915. gadā arī viņu kopā ar kapu zvaniem evakuēja uz krievu kara virspavēlnieka rīkojuma pamata uz Krieviju, Pēterpili. Zaudējusi cerību atgūt to atpakaļ, draudze stājās pie jauna baznīcas zvana iegādāšanas. Tas pagatavots Rīgā Švena lietuvē, sver nepilnus 24 pudus un izmaksājis gandrīz Ls. 2000 — . 1924. gada Ziemassvētku vakara dievvārdos tas atskanēja pirmo reizi, saņemts no draudzes prieka

asarām. — Jaunas ērģeles iegādātas 1846. gadā no Martina ērģeļu būvētavas Rīgā, ar 8 balsīm; tagad viņām 14 balsis, kuŗas pamazām pievienotas. — Altaram 1867. gadā pagatavota gotiskā stilā ozolkoka siena ar altara gleznu, gleznotu Diseldorfā pēc bicantiņu gaumes, rādot uz zelta fona, kā izceltu iz laicīguma, krustā sisto Pestitāju kā mūžīgās Dieva mīlestības iemiesojumu, kuŗu pielūdz Kristus draudzes pirmie — Marija un Jānis. No 1905. gada bojājumiem altara gleznu atjaunojis mākslinieks Bilensteins. —

Kristamā bļoda 1881. g. pagatavota Tērbatā no Dossa firmas. Altara krucifikss uzdāvāts 1898. g. 22. nov. Aizgājušo draugu svētdienā kā mirušās Jaun-Lazdonas Veinberģa kundzes novēlējums. — No 1899. gada 12. sept. bībeles svētku ziedojumiem iegādāta baznīcai liela krāšņa bībele. — Apsudrabotie altara lukturi pirmo reizi iededzināti 1899. gada Lieldienās. Nozagto vietā 1906. g. 5. marta baznīcas atklāšanas dievvārdiem iegādāti divi lieli cinka lējuma altara lukturi ar emaljētām imitētām svecēm. — Tagadējais biķera pārklājs un melnā altara sega nopirkti 1902. gadā no bībeles svētku naudām. — Sudraba dievgalda biķeris un šķivis skaitās jau vecākos inventara sarakstos. 1869. gadā Prau-

lienā pagasta vecākais Kaminskijs dāvājis jaunsudraba dievmaizes trauku. Tie sadega kopā ar mācītājmāju 1910. g. Jauns sudraba dievgalda biķeris ar šķīvi un dievmaizes trauku uzdāvāts 1915. gadā no Lazdonas muižas īpašnieka un baznīcas priekšnieka Teodora Šmidta. — Mācītāja glabāšanā vēl atrodās arī 1915. gadā no ziedojumiem iegādāts slimnieku biķeris ar šķīvīti, pārklāju un lukturišiem. —

Baznīcas zīmogā redzama virs Vidzemes ģērboņa atvērta biķele, kurā uzrādīts Jāņa evaņģēlija 1. nodaļas 1. pantīšs; apkārt rakstīti vārdi „Dieva vārds paliek mūžīgi“. — — No 1898. gada baznīcai ir 2 lielas krāsni, bet kārtīgi apkurināt varēs to tikai tad, kad būs iegādāti dubultloģi,

kuji nelaiž visu siltumu atkal laukā. Būtu jauki, ja vairāki draudzes locekļi samestos kopā un ziedotu savai baznīcai pa priekšlogam. — Par tagadējās baznīcas ārienas glīto izskatu jāpateicās 1877. un 78. gados ar lielu rūpību un milestību celtam valnim ap baznīcu un pie Rich. Poles Rīgā pagatavotiem dzelzvārtiem. —

Baznīcas kapitalremonti. Viens no galveniem kapitalremonti baznīcai no ārienes un iekšienes izvests 1873. gadā, un izmaksāja toreizējā naudā 1300. — zelta rubļu, kurus sedza uz pusēm muižas un pagasti; bez tam vēl aprēķināti izlietotie materiāli uz 175. — zelta rubļiem. — Arī 1906. gadā baznīca pārkrāsota no ār-un iekšpuses. — Latvijas valsts un mūsu jaunās baznīcas satversmes pastāvēšanas laikā baznīcas ārpusē renovēta 1926. gada vasarā, pārkraunot dakstiņu jumtu, izlāpot un nokrāsojot visu torni, logus durvis u. t. t. Darbus izveda būvuzņēmējs Jēkabs Trotītis Madonā, tos nosolījis par Ls 980. — Bet tagad, 1929. gada vasarā, uzpoš jubilējas svinībām visu baznīcas iekšieni. Darbus

saņēma Mākslas Akadēmijas audzēknis Andrējs Punks no Madonas, profesoram Kugam ņemot dzīvu līdzdalību. Pārkrāsojot visu baznīcu un ģērbkambarus, to izdaiļos gotiskā stila ornamentiem, pieskaņojot tos altara stilam. Darbi nosolīti par Ls 1800. —

3. Kapsētas.

1. Draudzes kapsēta.

Kā gandrīz visur, tā arī Lazdonas pirmām baznīcām ir bijusi kapsēta baznīcas dārzā, bet muižniekiem, mācītājiem, pērminderiem un citiem bijuši savi dzimtkapi pašā baznīcā zem grīdas. Tikai ap 1775. gadu tos aizmūrē. Bet baznīcas dārzā kapsēta noteikti atradusies vēl pie trešās, 1802. gadā nojauktās baznīcas.

Tagadējā draudzes kapsēta bija agrāk Praulienas muižnieku dzimtkapi. Tie uzcēluši sev arī vēl tagad tur atrodošos kapliču, par kuŗu 1782. gadā teikts, ka tā kādus gadus atpakaļ uzcelta. Šie dzimtkapi 1854. gadā jau bija aizmūrēti, un drīz pēc tam kapliču nodeva draudzes rīcībā ar noteikumu, ka lai to uztur kārtībā. Tagad to lieto kā liķu kambari, un torni atrodās kapsētas zvans. Bet tagadējā vārtu kapliča ziedota no Jaun-Lazdonas muižas arendatora Veinberģa un iesvētīta 1904. gada 1. augustā kapu svētkos kopā ar jauno, Bochumā lieto, 6¹/₄ puda smago kapsētas zvanu, kurš Cesvaines muižas īpašnieka f. Vulfa uzdāvēts. Tas 1915. gadā evakuēts uz Krieviju, un viņa vietā draudze iegādājusies Rigā Švena lietuvē pagatavotu, apm 3¹/₂ pudus smagu jaunu zvanu, kurš izmaksājis nepilnus Ls. 360. — un iesvētīts 1923. gada Aizgājušo draugu svētdienas priekšvakarā. Abas kapličas renovē 1929. gada vasarā Madonas būvuzņēmējs Jēkabs Trotītis par Ls. 340. —

Kapsēta vairākkārt paplašināta. 1872. gadā pieņemtas klāt 4 pūrvietas no mācītājm, zemes, ierādot dzimtkapiem daļu pa labi no ieejas pret 10 kapeiku samaksu par kvadrāt-pēdu, un rindu kapiem — pa kreisi no galvenā ceļa par 9 kapeikām no pieaugušā un 4¹/₂ kapeikām no bērna; bet

tā sauktā vācu daļā, aiz kapličas, kapa vieta maksāja pieaugušiem 1 rubli 25 kap., bet bērniem - pusi. — 1913. gadā atkal pieņemtas klāt $1\frac{1}{2}$ pūrvietas — tagadējā jaunā kapsēta, pēc mērnika Ekvista pagatavotā plāna — vienīgi dzimtkapiem, noteicot par kapa vietu, 7 pēdu kvadrātā — 3 rubļus, bet sākot ar 1924. gadu — Ls. 3.—. Šo kapsētu iesvētīja 1913. gada 4. augustā toreizējais Kalsnavas mācītājs Niedra. — Uz agrarlikuma pamata 1921. gadā draudzei piešķirti 2 ha. kapu sargam un 2 ha. kapsētas paplašināšanai. No tiem 1929. gadā atkal $1\frac{1}{2}$ pūrvietas nodalītas visjaunākai kapsētas daļai, kuŗai plānu sastādījis mērniks Barušs, un kuŗu iesvētīja 21. jūlijā vietējais mācītājs, piedaloties Jaunpils mācītājam Kalvem.

Uz kapu uzraugam piešķirtās zemes draudze uzcēlusi 1924. — 1927. gados kapusarga māju ar bērnieku istabu, kūtiņu un aku, pavisam samaksādama, neieskaitot ziedoto materiālu, Ls. 2360. — Tā iesvētīta 1927. gada 28. aug., kapu sargam Edei Vismanis pārnākot tur dzīvot.

2. Sarkaņu pagasta kapsēta.

Šo kapu iesvētišanas diena nekur nav minēta. Kā pirmais te apglabāts 1876. gada 22. augustā Andrējs Balanda no Cesvaines draudzes. 1915. gadā uz Krieviju evakuētā zvana vietā iegādāts Bochumā liets, apm. 5 pudus smags kapsētas zvans par Ls. 222. —, kurš iesvētīts 1925. gada 21. jūnijā.

3. Madonas pilsētas kapsēta.

Kapsētas viena daļa ierādīta luterāņiem, otra — parreizticīgiem. Viņu iesvēta 1929. gada 10. martā. Kā pirmie tai pašā dienā tanī guldīti Kristīne Polfanders un Valdis Leonīds Polfanders, kuŗi pārvesti šurpu no draudzes kapiem

4. Mācītāji.

1. **Johans Vedekindts**, aicināts 1669. gadā par Lazdonas mācītāju, tomēr vēl atkarīgu no Ļaudonas. 1685. gadā Vedekindts aiziet uz Nitauri, mirst 1701. gadā.

2. **Francis Vicichius**, iesvētīts 1687. gada oktobrī, vēl minēts 1697. gada marta mēnesī.

3. **Michaels Klembkens**, dzimis Prūsijā 1657. gada septembrī, par mācītāju iesvētīts 1688. gada 27. septembrī. Pirmais patstāvīgais Liezeres mācītājs, kopš 1689. gada. No 1698.-1704. gadam — Lazdonā. Kopš 1704. gada 8. maija — Valmierā. Bet jau 1704. gada 4. jūlijā kopā ar citiem aizvests gūstā uz Krieviju. Pēc brīvlaišanas — Ēvelles mācītājs kopš 1722. gada 17. jūnija; pēc tam Burtnieku draudzē 1736. — 41. gadam; tai pašā laikā — prāvests 1722. - 41. gadam. Miris 1741. gadā. Valkājis no Krievijas gūstniecības laikiem garu bārzdu. Viņa rokas rakstītas pirmās Lazdonas baznīcas grāmatas, pirmos gados — latviešu valodā.

4. **Johans Fridrichs Buchmanis**, dzimis 1676 gadā Burtnieku mācītājmuižā. 1703. gadā viņš ir paligmācītājs Rūjienā. No 1704. gada 10. maija - Lazdonas mācītājs, no Lazdonas noturēdams katru otro svētdienu dievvardus arī Cesvainē un katru ceturto svētdienu Liezerē. 1711. gada 22. aprīlī aiziet atkal par Rūjienas mācītāju. Bet 1740. gadā atcelts no mācītāja amata — daudz pieļauto nolaidību dēļ. Miris 1742. gada 15. oktobrī Rīgā. — Arī Lazdonā pavadītie gadi neliecina viņam par labu: laulato sarakstā ierakstīts ar viņa roku, kā 1709. gadā bijis Rīgā pa pilsētas ielenkšanas laiku, kadēļ nav neviena salaulājis; 1710. gadā plosījies Lazdonā mēris, kadēļ arī nav neviens salaulāts. Arī kristīto saraksts nav vests 1710. gadam. Kadēļ jādomā, kā arī mēra laikā nav bijis savā draudzē.

5. **Mag. Georgs Andrejs Oksforts**, dzimis Tiringā 1680. gadā, iesvētīts par mācītāju Stendē 1711. gadā, 1712. gadā aicināts par Ļaudonas un Lubānas mācītāju, apkalpojot arī Lazdonu līdz 1729. gadam. Par to, ka patvarīgi bija pārtraucis Lazdonas apkalpošanu, 1732. gadā atstādīnāts uz pusgadu arī no Ļaudonas mācītāja amata, un tā pašā gada beigās miris, atkaliecelšanas nesagaidījis.

6. Mag. Kristians Gotlibs Henčs, dzimis 1696. gada Margrietas dienā — 13. jūlijā ap. plkst. 12. dienā sava tēva muižā Čechelē Lejaslauzicē; pārcēlās 1717. gadā uz Luteru pilsētu Vitenbergu, kur 1720. gadā ieguva zinisko maģistra grādu. 1727. gada 7. martā aicināts un 30. martā iesvētīts par Sasmakas mācītāju Bet 1731. gada 21. jūnijā aicināts un 18. svētdienā pēc Trisv. ievests no prāvesta Müllera par pirmo pilnīgi patstāvīgo mācītāju Lazdonā. Miris 1768. gada 16. martā — 2 svētdienā priekš Lield. plkst. 6 ritā — Jaatzīmē, ka pats pirmais patstāvīgais Lazdonas mācītājs ir līdz šim vienīgais, kurš Lazdonā arī noslēdzis savu dzīvi. Ģimenes dzīvē viņam bijis dažs krusts jānes - vairāki bērni viņam nomiruši. Zvaigžņu ceļus viņš uzmanīgi vērojis, tā, par piemēru, kristīto grāmatā atzīmēts 1748. gada 29. jūlijā, kā plkst. 1 ritā pie pilnā mēneša zem ūdensvīra zīmes viņam piedzimusī ceturrtā meitiņa.

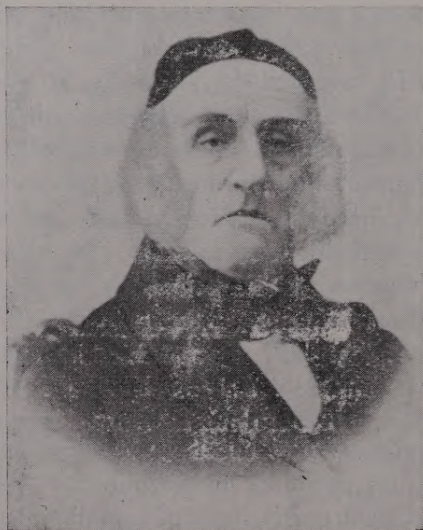
7. Johans Kristofs Pantcers, dzimis Rīgā 1742. gada 12. septembrī; studē Rīgas Doma skolā un ārzemēs no 1763.-1768. gadam; no ģeneralsuperintendentu Cimermaņa iesvētīts 1769. gada 29. jūnijā par Lazdonas mācītāju, un 16. jūlijā ievests no prāvesta Vurma. Atvadās no Lazdonas draudzes 1805. gada 13. augustā 10. svētdienā pēc Trisv., aiziet atpūtā un dzīvo savā 1786. gadā nopirkta Kusas muižā, kur mirst 1810. gada 6. aprīlī. — Baznīcas vizitācijas gadījumā mācītājs Pantcers ziņo, ka katru svētdienu pirms dievvārdiem pārbauda draudzes zināšanas ticības mācībā, kā arī apmeklē draudzes skolas, un ved sarakstus par draudzes bērniem skolas gados.

8. Dionīzijs Godfrīds Kroons, dzimis Rīgā 1777. gada 31. jūlijā, apmeklēja 1785.-1797. gados Rīgas Doma skolu, bija 1797.-1802. g. mājskolotājs, studēja Tērbatā 1802.-1804. g., 1805. gada 5. novembrī aicināts uz Lazdonu par mācītāju, 1811. gada 5. novembrī 23. svētdienā pēc Trisv. sacīja atvadišanās sprediķi un aizgāja par mācītāju uz Madlienas-Menģeles draudzi, bet 1825. gadā — uz

Lielvārdes-Lieljumpravas draudzi. 1818. gadā apbalvots ar 1812. gada piemiņas krustu; 1836. gadā iecelts par Konzistorijas locekli. Mira 1838. gada 16. aprīlī. — Mācītājs Kroons sarakstījis arī vairākus rakstus latviešu valodā.

9. **Heinrichs Ernests Fišers**, dzimis Saksijā 1777. gada 3. aprīlī, studējis Leipcigā, vairākus gadus mājskolotājs, kopš 1803. gada Vidzemē; pēc tam bijis dažās draudzēs Igaunijā par mācītāju; 1811. gadā 7. novembrī aicināts uz Lazdonu, kur ievests 1812. gada 9. svētdienā priekš Lield.; 1817. gadā aizgāja uz Tirzas-Velēnas draudzi. 1818. gadā saņēma 1812. gada piemiņas krustu. Negaidot mira ar trieku 1821. gada 6. jūlijā. — 1814. gada ziņojumā virskonzistorijai mācītājs Fišers saka, ka savās runās, kristot, iesvētot, laulājot, apglabājot, viņš ievērojot katra draudzes locekļa īpatnējos apstākļus, jo tie viņam pa lielākai daļai esot zināmi, taču viņš turot par savu pienākumu, ar katru, arī vismazāko brāli, personīgi izrunāties.

10. **Heinrichs Eberhards Bergmanis**, Rūjienas mācītāja,

Gustava B. dēls, pazīstamā Kalmiku tautas pētnieka Benjamiņa B. brālis, dzimis Rūjienas mācītājm. 1794. gada 17. augustā; studējis Tērbatā, tad Vācijā; ceļojis arī pa Franciju, Angliju, Holandi; nobeidzis studijas Tērbatā 1817. g. ar kandidata grādu. Iesvētīts 1818. g. 10. martā par Lazdonas mācītāju. Aizgājis atpūtā 1862. gada

4. aprīli un dzīvojis pēc tam Liepājā. Miris 1872. gada 15. jūlijā, pa ciemošanās laiku Baltijasportā. — Nodibināja 1830. gadā Lazdonas mācītājm. privatu zēnu ģimnaziju, kuru apmeklēja pa lielākai daļai skolnieki no Lietuvas. Kā šīs ģimnazijas vadītājs apbalvots 1841. gadā ar Sv.-Annas ordeņa 3. šķiru. Šīs skolas vajadzībām uzcēlis mācītājm. vairāk ēku, kuru beidzamā noplēsta 1879. gadā un turpat vietā uzcelta tagadējā puīšu māja. Bada gadā — 1845. gadā, lai dotu ļaudīm darbu un maizi, licis ierīkot augļu dārzu un norakt terases. Viņa nopelns arī ir, ka Lazdonas baznīca dabūja 1846. gadā jaunas ērģeles.

11. Rudolfs Kārlis Eduards Guleke, dzimis Maz-

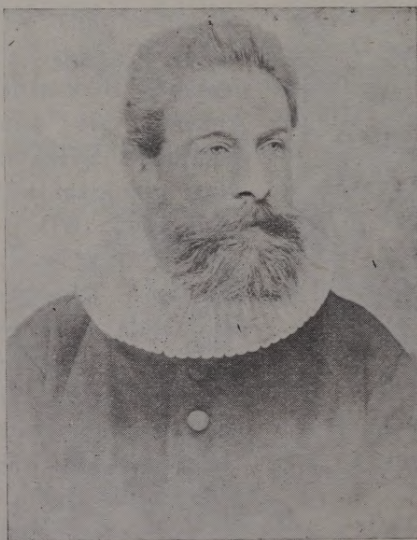
Salacā 1831. g. 1. septembrī. Pirmās mācības dabūjis tēva mājās, 9 gadus vecs iestājies Birkenrūes ģimnazijā pie Cēsim, tagadējā Bērzaine, kuŗu nobeidza 1851. gadā. No 1851.

1856. gadam studēja Tērbatā teoloģiju. 1857. gadā nolīcis eksamenu pie Konsistorijas, viņš pavadīja savu kandidata gadu Raunā pie mācītāja Sokolovska. Papildi-

nājis savas zināšanas 1858. gadā augstskolās Vācijā, palika par paligmācītāju Raunā, līdz kamēr 1860. gadā atnāca uz Lazdonas draudzi, pirmos divus gadus strādādams kā sava priekšgājēja palīgs. Ar pirmo mīlestību un jaunības dedzību, ar vīra spēku un nopietnību strādājis Lazdonas draudzē 14 gadus. Ar viņu Lazdonā sākās garīgās dzīves ziedonis. Viņa laikā un ar viņa gādību uzceltas visas pagast-

skolas. Tagad vēl daudz zinātie bērnu svētki mācītājm. „rožu birzē“ bija viņa sarīkoti. 1865. gadā nodibinājās Lazdonas draudzes pirmais dziedātāju koris, pie kuŗa priekiem un bēdām mācītājs Guleke ņēma dzīvu dalību. 1874. gadā marta mēnesī viņš aizgāja uz Vec-Piebalgu par draudzes ganu un tur strādājis 27 gadus līdz mūŗa beigām, no 1878. gada ievēlēts arī par Cēsu apriņķa garīgo skolu pārlūku un no 1896. gada — par Cēsu apriņķa prāvestu. 1901 gada 25. janvarī viegli un saldi aizmīga, un 1. februārī pavadīts ar lielu godu un sirsnību no visas draudzes, piedaloties 24 mācītājiem, no Vec-Piebalgas baznīcas uz draudzes kapiem.

12. **Teofils Gētgens**, dzimis Vidzemē 1847. gada

23. novembrī; studējis Tērbatā teoloģiju 1864. I. — 69. I., iegūdam kandidāta grādu; tad bijis mājskolotājs, turpinājis studijas Vācijā un ceļojis pa Itāliju, Šveici, Beļģiju, Holandi, Dāniju; pavadījis kandidāta gadu Jaunpiebalgā pie prāvesta Kēlbrandta un Smiltēnē pie mācītāja Gulekes; iesvētīts par mācītāju 1873. gada 21. oktobrī Rīgas Jēkaba baznīcā kā

Smiltēnes mācītāja palīgs; 1874. gada 12. februārī aicināts, 20. martā apstiprināts un 25. aprīlī no prāvesta Kēlbrandta ievests par Lazdonas mācītāju. 1882. gada augustā aicināts un 31. oktobrī ievests par Rīgas Sv. Jāņa draudzes virsmācītāju; 1885. gada 4. augustā ievests par Rīgas Doma

jeb Māras baznīcas virsmācītāju. Kā tāds bijis no 1885. gada 28. decembra Rīgas pilsētas superintendents un pilsētas konsistorijas viceprezidents; pēc šīs konsistorijas likvidēšanas 1890. g. bijis Rīgas pilsētas prāvests no 1893. — 1906. gadam, reizē arī Vidzemes konsistorijas loceklis; bet no 1906. gada — Vidzemes ģenerālsuperintendents un Vidzemes konsistorijas viceprezidents. Mirst Rīgā 1919. gadā, vēl kā Vidzemes ev. lut. baznīcas virsgans piedzīvojis, ka viņam padotos mācītājus apcietina, ved tribunāla priekšā un nošauj. — Ģenerālsuperintendents Gētgens ir viens no ievērojamiem Vidzemes mācītājiem. Bijis ļoti labs runātājs, un arī rosigi darbojies literāriski. No 1875. gada bijis Latviešu Draugu biedrības loceklis. Lazdonas draudzes kronika, no kuŗas šīs grāmatiņas ziņas pa lielākai daļai smeltas, ir viņa sarakstīta, un vēlāk no mācītāja Ērmaņa turpināta.

13. Kārlis Ksāvers Marnīcs, dzimis Rubenes mā-

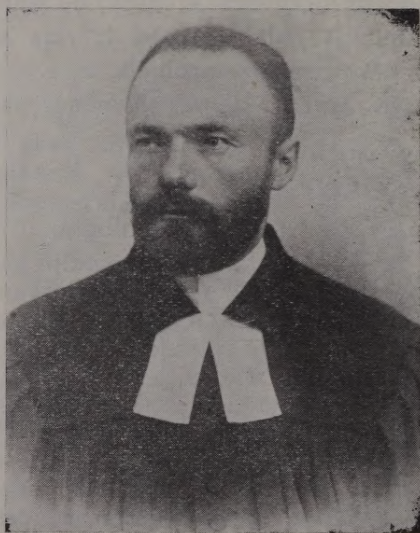

cītājm. 1855. gada 9. augustā kā Rubenes mācītāja dēls; studējis Tērbatā teoloģiju 1876 II. — 82.; pavadījis kandidāta gadu Cesvainē pie mācītāja Auniņa; bijis kādu laiku par mācītāja vietas izpildītāju Katlakalna — Olaines draudzē. No 1883. gada 7. augusta — Lazdonas mācītājs, kuŗu vietu bija spiests atstāt 1892. gada 20. jūlijā, apsūdzēts no pareizticīgo baznīcas par to, kā bija apkalpojījis tos, kuŗi no pareizticības gribējuši atkal atgriesties ev-lut. draudzē

Jau tai pašā 1892. gadā, 13. septembrī viņš apstiprināts par lielās Iksķīles — Salaspils draudzes mācītāju, kā tāds būdams

kopš 1907. gada jūnija mēneša arī Rīgas apriņķa prāvests. Kad sākās 1905./6. gada revolūcija, viņš palika savā vietā; bet tad uznāca pasaules karš, un viņam bija jāatstāj dzimtene — 1915. gada 13. decembrī viņu izsūtīja uz Turkestānu, un tikai pēc 2 gadiem viņš atgriezās, tomēr ne uz dzīvošanu, bet lai ar savu nāvi apliecinātu savu kungu Jēzu Kristu: 1919. gada 12. janvārī lielnieki apcietināja viņu un nakti no 30. uz 31. janvārī nošāva; viņa likis nav atrasts. Rīgas lielajos kapos mūsu dzimtenes asinslieciniekiem — mācītājiem uzceltā vienkāršā piemiņas akmeni iekalts arī šī bijušā Lazdonas mācītāja vārds.

14. **Jānis Ērmanis**, dzimis 1862. gada 10. oktobrī

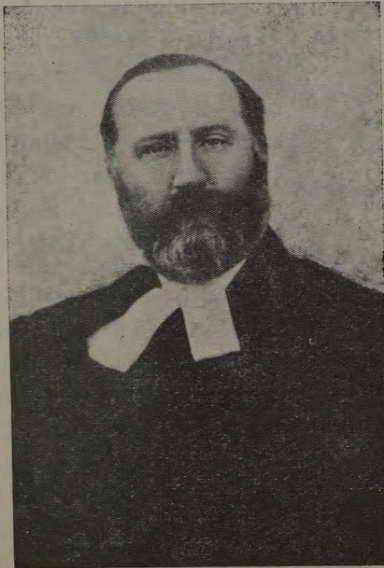

Valmieras pagastā kā saimnieka dēls; apmeklēja vispirms Valmieras draudzes skolu, tad pabeidza Valmieras apriņķa skolu; no 1890. — 1892. gadam bija Tērbatas elementār - skolotāju seminārā; tad 4 gadus mājskolotājs; nolīcis Tērbatā 1897. gadā abituriju, studēja tur teoloģiju 1897. II. — 1899. II., beigdams studijas ar kandidāta gradu Bijis vienā ga-

du kandidāts Smiltē pie mācītāja Kundziņa, 1893. gada 16. maijā iesvētīts Rīgas Jēkaba baznīcā no ģenerālsuperintendenta Holmaņa par Lazdonas mācītāju, Lazdonā ievests 20. jūnijā no prāvesta vietas izpildītāja, Vec-Piebalgas mācītāja Gulekes, assistējot Smiltēnes mācītājam Kundziņam un Iksķīles mācītājam Marnitcam. Bijis pirmais latviešu tautības mācītājs Lazdonā. Ar lielu darba prieku strādāja

savā draudzē, piegriezdams vērību sevišķi arī draudzes izglītības līmeņa pacelšanai, rūpēdamies par skolām, mājas mācību, sarīkodams priekšlasījumus, jautājumu vakarus; bijis Lazdonas bezmaksas bibliotēkas biedrības līdzdibinātājs un priekšnieks. Draudze viņu ļoti iemīloja. Visu pārtrauca 1905./6. gada revolūcijas vilnis. Gan draudze aicināja savu ganu atpakaļ, gan viņš sāka atkal strādāt draudzē, bet — izlietu ūdeni nesasmelsi: 1906. gada 30. jūlijā — 9. svētdienā pēc Trisv. mācītājs paziņoja draudzei, ka, lai arī ar gūtu sirdi, atstās Lazdonu; 16. septembrī atbrīvots no Lazdonas mācītāja pienākumiem, aizgāja uz Krimuldu, un tagad vēl ir Krimuldas draudzes mācītājs. — Mācītājs Ērmanis daudz strādā arī garīgās literatūras laukā, bijis nedēļas laikraksta „Evanģēliuma gaisma” redaktors, izdevis garīgās dzejas sakopojumus, sarakstījis garīgā satura grāmatiņas, bijis mūsu tagadējās dziesmu grāmatas pārlobotāju sapulces dvēsele. Ar sinodes uzticību ievēlēts 1922. gadā uz trīs gadiem par Baznīcas Virsvaldes locekli. Ir mūsu teoloģiskā instituta mācības spēks.

15. **Aleksandris Simsonis**, dzimis 1863. gada 31. jūlijā

Jaun-Laicenes pagastā kā zemkopja dēls; apmeklējis 1875. — 76. gados Valkas elementārskolu, beidzis 1880. gadā Valkas apriņķa skolotāju kursu; nodarbojies pusgadu ar lauksaimniecību, sabijis gadu par mājskolotāju, ņēmis 1882. — 83. mācības gadā privātstundas un iestājies 1884. gadā Birkenrūes ģimnāzijā, kuŗu nobeidza 1885. gadā; studēja Tērbatā teoloģiju ar pārtraukumiem 1885.

II. — 96 I. No 1898. gada — mācītājs Zlatoustā. 1908. gadā ievēlēts par Lazdonas mācītāju. Bet neilgi bija viņam lemts, strādāt dzimtenē: 1910. gada vējainā rudensnaktī viņam nodedzināja mācītāja māju, un viņš, tikko izglābis savu un savējo dzīvības, atstāja Lazdonu. Ir no 1911. g. mācītājs Besarābijā — Fére Champenoise.

16. **Gustavs Maksis Johans Šaurums**, dzimis 1883.

gada 28. janvārī Liel-
Ezeres muižā, 8 gadus
vecs kopā ar vecākiem
pārcēlās uz Rīgu, kur
apmeklējis vispirms pil-
sētas elementarskolu un
tad ģimnaziju, kuru bei-
dzis 1906. gadā; tad ie-
stājies Tērbatas augstsko-
las teoloģijas fakultatē,
kuru beidzis 1912. gadā;
trūcīgu apstākļu spiests,
bijis 2 gadus par māj-
skolotāju. Izpelnījis
1911. gadā par rakstu
»Anzelma satisfakcijas
teorija« no augstskolassu-

draba medali. Studijas beidzis, iestājies par skoltāju Šmidtchena un Bērziņa ģimnāzijās Dubultos, kur nokalpojis arī savu kandidata gadu pie mācītāja Opša. Iesvētīts par mācītāju 1914. gada 29. novembrī Rīgas Jēkaba baznīcā no ģenerālsuperintendententa Gētgensā, iecelot par Cēsu apriņķa vikaru ar dzīves vietu Lazdonā, kur savu darbību iesācis 30. novembrī ar 1. Atventa svētdienu. Par patstāvīgu Lazdonas draudzes mācītāju aicināts, no Vidzemes Konsistorijas apstiprināts 1915. gada 26. februārī, amatā ievests 29. martā no prāvesta Avota. Ar 1915. ga-

du sācis nodarboties arī kā skolotājs Biržu izglītības biedrības ģimnāzijā Madonā, kur drīzi ievēlēts par šīs ģimnāzijas kuratorijas priekšsēdētāju. 1917. gadā, pārveidojot biedrības skolas, ievēlēts par šo skolu pedagoģiskās padomes priekšsēdētāju, un kā tāds darbojies līdz lielinieku ienākšanai 1918. gada beigās. Kara laikā bijis Lazdonas bēgļu skolas noorganizētājs un pārzinis un tāpat arī bēgļu ēdināšanas punkta vadītājs. Lieliniekiem nākot, atstājis Lazdonu, beidzamo sprediķi sacījis 1. decembrī, atkal taisni 1. Atventes svētdienā Tad uzturējies Rīgā, Liepajā un atkal Rīgā kā skolotājs, strādādams arī kā mācītājs-vikars Mārtiņa draudzē un dzīvi piedalīdamies pie „Latvijas lekšējās misijas biedrības“ nodibināšanas, pie kam bijis pirmais šīs biedrības misijas inspektors. 1920. gadā ievēlēts par Umurgas draudzes mācītāju un tai pašā gadā sācis strādāt arī kā skolotājs Limbažu valsts vidusskolā, kuras vietas ieņēma arī vēl tagad. — Literāriski nodarbojies jau kā students, galvenā kārtā »Evanģēliuma gaismā«; 1920.-1921. g. kopā ar mācītāju Bergu bija »Svētdienas Rīta« redaktors; no 1924. gada ir »Jaunatnes Drauga« redaktors; Latvijas ev.-lut. sinodes uzdevumā sastādījis mācības grāmatu iesvētāmiem »Jaunatnes Dārzs«; sarakstījis arī citas reliģiska satura grāmatas.

17. Gustavs Bernhards Kristians Klēmanis, dzimis 1887. gada 16. maijā Piņķu mācītājm. kā vietējā mācītāja vecākais dēls; nobeidzis Rīgas pilsētas ģimnaziju 1907. gadā; studējis Tērbatā teoloģiju 1907. II.-1913. gada janvarim; kandidata gadā bijis Gulbenē pie mācītāja Kundziņa. Iesvētīts par mācītāju no ģeneralsuperintendenta Gētgena 1914. gada 24. augustā Rīgas Jēkaba baznīcā kā aprīņķa vikars un darbojies vairāk draudzēs. Par Aluksnes mācītāju 1918. gadā aicināts un 18. augustā ievests no prāvesta A. Kundziņa. Aluksnē bijis līdz 1921. gada beigām. Ievēlēts par Lazdonas mācītāju 1922. gada 6. janvarī, amatā apstiprināts 2. februārī, Lazdonā ievests

5. martā no prāvesta Avota, assistējot Cesvaines mācītājam Vitolam. No 1922. gada 1. septembra ir arī Madonas vidusskolas ticības mācības skolotājs.

5. Mācītājmuiža.

Domājams, ka tā pastāv jau no 1668. gada, nodibināta reizē ar pirmo baznīcu, jo 1688. gadā jau uzdota arklu vērtība un 1699. gadā teikts, ka ta ir $\frac{3}{8}$ arklus liela ar 5 saimnieku mājām. Baznīcas vizitācijas gadījumā 1748. gadā mācītājs Henčs uzdod, ka mācītājm., $\frac{1}{2}$ arkla liela, sastāv vienīgi no »streigabaliem«, ka gadskārtīgi izsējot 27 pūrus rudzu, 9 pūrus miežu, 5 pūrus auzu un 3 pūrus griķu, un ka pļavas dodot tikai 30 vezumu siena. Vēlāk robežas vairākkārt noapaļotas apmaiņas ceļā, tā beidzamo reizi 1854 gada vasarā. Un tad nu mācītājm. ir viengabalaina, izņemot divas pļavas, un viņai pavisam ir 356 pūrv. 18 kapes. Saimnieku mājas visas ir dalītas, pateicoties kam viņu skaits pieaudzis uz 10, kuru kopvērtība noteikta 1855. gadā uz 151 dalderi 48^{38/112} gr. Bez tām no mācītājmuižas zemes atdalītas 1870. gadā vēl 3 saimniecības ar pavisam 77 pūrv. 24 kapēm. Malkas no Praulienas muižas mežiem saņēma, pēc 1876. gada 20. decembra konventa protokoļa, mācītājs — 85 asis, 2 aršinas garu, bet mācītāja saimnieki — 120 asis; malkas vietā 1903. gadā Praulienas muiža samaksāja draudzei vienreizīgi 4000 rubļu zeltā, kuru procentes izmaksājamas ikgadus mācītājam — $\frac{3}{4}$ un ērģelniekam — $\frac{1}{4}$. Labības nācās mācītājam no muižām un pagastiem kopā 51 pūrs rudzu, 51 pūrs miežu, 51 pūrs auzu. —

Ar 1920. gada agrarreformu draudze to visu nu ir zaudējusi, paturot vienīgi apm. 50 ha. zemes, no kuras mācītājam nodotas apm. 100 pūrvietas un ērģelniekam apm. 50 pūrvietas. Noticis liels pārpratums vēsturē: agrar reforma gribējusi atsavināt zemi atsevišķām personām — muižniekiem un nodot — tautai, bet, attiecinādama liku-

mu arī uz mācītājmuižām, taisni otrādi — ir atņēmusi zemi tautai — draudzei un nodevusi atsevišķām personām — nedaudz jaunsaimniekiem. Zaudējums Lazdonas draudzei, ieskaitot ķesteratu ir aprēķināts uz 3795. — zelta rubļiem gadā un, no atsavinātā meža, uz 19800. — zelta rubļiem vienreizēji

Mācītājm. ēkas Domājams, ka j. u pirmam mācītājam Vedekindtam ierādīta arī dzīvojamā māja. Vismaz 1700. gadā par tādu ziņots. Mācītājs Bergmanis uzcēlis viņai jaunu spārnu Vecā mājas daļa 1867. un 68 gados kā pilnīgi nederīga nojaukta, piebūvējot spārnam jaunu spārnu klāt, kurš 1871. gadā apšūts ar dēļiem. 1910 gada vējainā rudens naktī šī māja nodedzināta, mācītājam Simsonam ar savejiem tikko izglābjoties. Un tagad mācītājs dzīvo mācītājam Šaurumam ienākot pārbūvētā vecā rentnieka mājiņā, kuras sienas beidzot tā sapuvušas, ka māja ziemā grūti sasildāma. 1922. gada rudenī tai iebūvēja bēniņu istabu par Ls 380 — Bet jaunas mājas celšanai sakrājies paprāvs kapitāls un jau gatavais mājas plāns kara laikā evakuēti uz Krieviju un tur gājuši zudumā. — Tagadējā mācības māja uzcelta 1876. gadā no Patkules pagastā dzīvojošā namdara Jura Sprizdiša, puisu māja — 1879. gadā, pirtiņa — 1871. gadā, bet rijas, iepriekšējā ziemā nodegušo vietā, uzceltas 1874. gada ziemā. Kūts baļķu vaiņagi un jumts sabruka 1924. gada ziemā; tā paša gada vasarā tā uzcelta no jauna. Bez šīm ēkām vēl ir zirgu stallis ar ratnicu, āboliņa šķūnis, malakas šķūnītis un 2 mūra ēkas — klēts ar kartupeļu pagrabu zem tās un ledus pagrabs.

6 Draudzes skola.

Draudzes skolas dibināšana laikam gan sakrīt ar pirmās baznīcas un mācītājm. dibināšanu. Jo nav domājams, ka draudzei būs bijusi sava skola, kamēr skaitījusies tikai Ļaudonas filiāle. Bet ar dievnamu, dievvārdiem un iesvē-

tāmo mācību radās arī vajadzība pēc ķēstera un skolmeistera, levērojot to, ka par skolas zemi jau vecākos dokumentos minēts, kā tā bijusi robežās ar mācītājm., tad jādomā, ka pirmā draudzes skola atradies turpat, kur tagadējā. Katrā ziņā skolas ēka jau pastāvēja septiņpadsmitā gadsimteņa beigās, jo uz vecākās baznīcas grāmatas vāka atzīmēts, ka 1701. gada 10. oktobrī remontēta skolas krāsns, kuru bija izpostījuši »launie zemnieki kara nemieros«. Skolas zeme uzdota 1748. gada vizitācijas protokolā $\frac{1}{4}$ arkla liela, tomēr skolmeistera lietošanā esot nodota tikai $\frac{1}{8}$ arkla. Tai pašā protokolā teikts, ka toreizējā skolas ēka celta 1734. gadā un sastāv no priekšnama, lielās istabas un divi kanbariem. 1775. gada vizitācijas protokolā par skolas ēku minēts, ka tā neilgi atpakaļ celta un ka skolas istaba ir 4 asis gara un 3 asis plata; skolu apmeklē 25 skolēni no Mārtiņiem līdz Lieldienām. 1860. gada vizitācijas protokols piezīmē, ka mācība ilgst 4 mēnešus un ka skolēni apmeklē skolu 3 gadus, bet ka skolas ēka ir tālu nost no skolotāja dzīvojamās mājas. Jo tānī laikā noturēta skola vienā no mācītāja Bergmaņa celtām ēkām mācītājm., kamēr 1861. gadā ķēsteratam ar 3 istabām, priekšnamu un saimniecības telpām piebūvēta klāt skola ar skolas istabu, 2 mazām guļamām istabām un skolotāja saimes istabu. Pamazām mācības laiks gadā tiek pagarināts, un 1874. gadā teikts, ka tas sasniedzis 8 mēnešus — no oktobra sākuma līdz maija beigām, pie kam uzņem skolā pagasta skolas beigušos. Lai gan jau 1881. gadā baznīcas konvents atzina skolas telpu jaunbūvi par nepieciešamu, tad tomēr tikai vēl 1903. gadā tā izvesta no būvmeistara Andrēja Rācināja un izmaksājusi 1400 — rubļu naudā un 2385 — rubļus materialos, uzceļot divstāvu ēku 30. septembrī tā svinīgi iesvētīta.

Draudzes skolotāja alga uzdota 1874. gadā šāda: skolas zeme, 86 pūrvietas liela; malkas 25 asis, 4 pēdas gaļa, no Praulienes mežiem; no muižām 36. — rubļi naudas

par 12 brīvskolniekiem, no pagastiem 40. — rubļu skolas apkurināšanai; sveču nauda; 9 līdz 10 pūri katras labibas; kristamās bļodas nauda; otro svētku upuru nauda un nelielas no muižām pienākošos sumas agrāk doto dienas strādnieku vietā. — Skolas naudas skolēniem jāmaksā 6. — rubļi gadā.

Par draudzes skolotājiem 1668. — 1712 gados nav nekas zināms. Pirmais, kuŗš pieminēts, ir —

1. **Hans Lindners**, laikam sākot ar 1712. gadu, tā tad mācītāja Oksforta laikā.

2. **Matiss Georgs Krovovskijs**, 1746. — apm. 1750 g. Bijis pēc aroda kurpnieks

3. **Zālamans Engelkens**, apm 1750 — 1753. g.

4. **Johans Daniels Larss**, apm. 1753 — 1775. g. Bijis pēc aroda kalejs, Draudze sūdzās, ka viņam neesot balss un kā pārāk ātri skaitot lūgšanas. Beidzot apsūdzēts par nekārtīgu dzīvi, viņš tiek atlaists no vietas.

5. **Brümmerhofs**, vārds nav minēts, 1775. — 1806. g.

6. **Ādams Bindemanis**, 1806. — 1825. g. Bijis pēc aroda miesnieks. Viņam laba balss. Sācis pasniegt arī privātsundas dažiem bērniem.

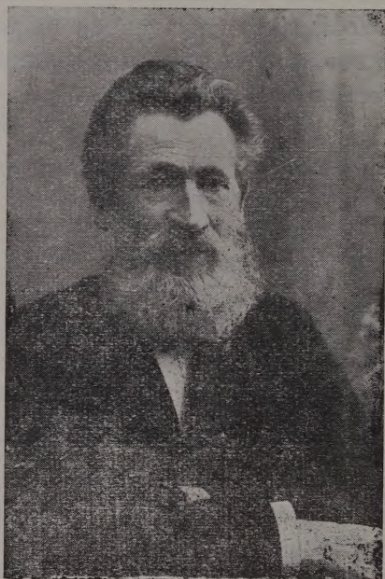
7. **Bernhards Knorrs**, 1825. — 1826. g.

8. **Otto Fridrichs Blūms**, 1826. — 1845. g. Eksaminēts no guberņas skolu direktora.

9. **Kārlis Jākobsons**, 1845. — 1849. g. Eksaminēts no Jaun-Jelgavas mācītāja Kāna un Liel-Zalves mācītāja Braunšveiga.

10. **Johans Johansons**, 1849. — 1865. g. Ir arī grāmatu sējējs. Eksaminēts pie baznīcas virstiesas no skolu komisijas Brenguļos. Viņa nopelns ir, kā draudze iemācījās Punšeļa korālgrāmatas meldijas, jo mēģinājis tās pirms diev-vārdiem ar jaunatni, kurai piedroģās arī vecāki ļaudis. Draudzes skolas augļu dārzs ir viņa stādīts.

11. **Kārlis Pētersons**, 1865. — 1903 g. Dzimis 1838. g.

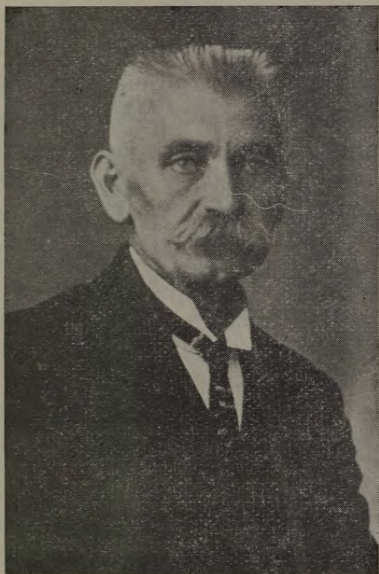

17. oktobrī Viskaļos; Cimzes semināra audzēknis 1856. — 1859. g.; palīgskolotājs Mālpili 1859. — 1861 g.; palīgs pie sava priekšgājēja Lazdonā 1861. — 1865 g.; no 1865 g. patstāvīgs. Viņa laikā draudzes skola apgādāta ar mācības līdzekļiem, un mācība notiek pēc 1874. gadā priekšā rakstītās progrāmas. 1879. gadā pirmie skolnieki atlaisti ar gatavības apliecībām. Sākoties pārkrievošanai, arī Pētersons kā krievu valodas neprātējs, atlaists 1893. g. no

skolotāja amata, bet paliek draudzes ērģelnieks. Par draudzes skolotāju ievēlēts Avens. Kā ērģelnieks vien Pētersons vēl 10 gadus strādājis draudzē. 1903. gada 25. maijā 1. Vasaras svētkos viņš atvadās no draudzes un aiziet atpūtā pie saviem bērniem uz Pērterpili Pētersons bija uzticīgs un apzinīgs savā amatā, pie tam vienkāršs un sirsnīgs Muzikāliski apdāvināts, pulcinājis dziedātājus ap sevi, ar kuņģiem uzstājies arī koncertos, un tā līcis pamatu draudzes korim, kurš zem viņa vadības bija jau plaši pazīstams. Iemīlotam diriģentam koris līcis pagatavot piemiņas plāksni, kuŗa piestiprināta baznīcā un 1929. gada 24. jūnijā iesvētīta

12. **Jānis Avens**, no 1893 g. draudzes skolotājs, no 1903. g. arī ērģelnieks līdz 1905. gadam. Kuldīgas semināra audzēknis; bijis palīgskolotājs Nītaures draudzes skolā. Kad 1905. gada revolūcijai sekoja soda ekspedīcija, Avens atstāja draudzi.

13 Pēteris Mednis, 1907. — 1925. g. Dzimis 1870. g.

22. decembrī Jaun Gulbenes pagastā; pēc pagastskolu beigšanas nolīcis kā eksterns 1890. gada 30. aprīlī skolotāja eksameni un sācis darboties kā skolotājs Gulbenes Kalnaskolā; pēc 2 gadi darbības iestājies Pleskavas skolotāju seminārā; nobeidzis semināru, strādā 4 gadus Gaujienas draudzes skolā, pēc tam — 10 gadus Opekalna draudzes skolā kur vada arī dziedātāju kori; 1907. gada 24 septembrī atnāk uz

Lazdonas draudzes skolu, kur darbojies kā skolotājs un ēreģlnieks līdz savai nāves dienai. Pētersona iesākto draudzes koŗa diriģenta darbu viņš ar labiem panākumiem rosīgi turpina. Viņa laikā, nodibinājoties Latvijas valstij, izbeidzās d r a u d z e s skolas iekārta; un nu viņa ir sākumā Praulienas un Lazdonas pagastu kopējā otrās pakāpes pamatskola, vēlāk — Praulienas pagasta vien pilna pamatskola. Skola paliek draudzes īpašums, un pagasts to no draudzes rentē. — Mednis bija ļoti sabiedrīks, ņēma dzīvu dalību visās apkārtnes kultūrēlās organizācijās, bieži kā viņu priekšnieks vai vismaz valdes loceklis. Nostādot 1920. gadā draudzes pārvaldīšanu uz jauniem, Latvijas valdības noteiktiem demokrātiskiem pamatiem, viņam ir lieli nopelni kā pirmās baznīcas padomes vēlēšanas komisijas priekšsēdētājam un tad pirmās padomes loceklim. Miris Rīgā 1925. gada 15. maijā,

ārstējot nopietno sirdskaiti, un apglabāts 19. maijā Meža kapos. Pateicīgā baznīcas padome un koris piestiprināja gadu vēlāk baznīcā viņam piemiņas plāksni.

14. Haralds Zigfrīds Mednis, dzimis 1906. gada 3. augustā Opekalnā kā iepriekšējā dēls; pirmās zināšanas smēlās Lazdonas draudzes skolā pie tēva; 1924. gadā beidzis Rīgas pilsētas 1. vidusskolu, iestājās Latvijas Universitatē kā matemātikas students; muzikā izglitojies pie profesora Dauguļa, tad pie komponista Alfreda Kalniņa, pēc tam beidz Vignercu Ernesta vadīto fonoloģisko institutu un apmeklēja pie Izglītības ministrijas sarīkotos diriģenta kursus. Pēc tēva nāves 1925. gadā ievēlēts 5. jūlijā par draudzes ērģelnieku, iegūst skolotāja tiesības, un ievēlēts 19. augustā par skolas pārzini tēva vietā.

Ziņas par draudzes skolas palīgskolotājiem ir ļoti trūcīgas, kādēļ te nav pieminētas.

Šīm ziņām par draudzes skolu pievienojamas īsas ziņas par mūsu draudzes pagastu skolu sākumiem, jo šo skolu absolventi ir vēlākie draudzes skolnieki.

Vecākā ir **Sarkaņu** pagasta skola, nodibināta 1864. gadā no Cesvaines muižas īpašnieka — Sarkaņu, Aizkujas, Biržu un Kujas pagastiem, kuriem pievienojās vēl Patkules pagasts. 1903. gada 9. decembrī iesvētīta jaunā skolas ēka. Pirmais skolotājs ir Jānis Priednieks.

Praulienas pagasta skola iesvētīta 1872. gadā. Jau 1865. gadā Praulienas muižas īpašnieks Gustavs f. Sivers bija dāvājis skolai 15 pūrvietais zemes, kadēļ skola nosaukta viņa vārdā par „Gustavskolu” 1895. gada 15. oktobrī iesvētīta paplašinātā skolas ēka. Pirmais skolotājs ir Pēteris Ozoliņš.

Lazdonas pagasta skola iesvētīta 1873. gadā. Lazdonas muižas īpašnieks Kārlis Stankievs bija viņai dāvājis 3 pūrvietais zemes Nosaukta par „Kārļa skolu.” Pirmais skolotājs ir Reinis Cukurs.

7. Draudze.

Draudzes robežas Lazdonas draudzes teritorijas garums rietumu-austrumu virzienā iz apm. 20 km., platums dienvid-ziemeļu virzienā — apm. 15 km. Kaimiņu draudzes ir: ziemeļos — Cesvaine, austrumos — Lubāna, dienvidos — Ļaudona, rietumos — Bērzone. No Lazdonas baznīcas līdz Cesvaines baznīcai ir apm. 18 km, līdz Ļaudonas baznīcai — apm. 16 km., līdz Bērzones baznīcai — apm. 15 km. Kopš draudzes patstāvības, t. i. 1731. gada, pie Lazdonas draudzes pieder sekoši vecās iekārtas pagasti: Lazdonas, Praulienas, Patkules, Sarkanu, Kujas, Biržu, (6 mājas - pie Cesvaines), Aizkujas (lielākā daļa ar pašu muižu - pie Cesvaines) un Lazdonas mācītājm. pagasts. Izroboto robežu dēļ Lazdonas un Cesvaines draudzes 1927. gadā vienojās, noapaļot robežas sākot ar 1928. gada 1. janvāri tādā kārtā, ka Lazdonas draudzei no Cesvaines pievieno izkaisītās pa tagadējo (ar Kujas, Biržu un Aizkujas pagastiem apvienoto) Sarkanu pagastu mājas, izņemot Cesvainei vistuvākos 3 ziņošanas iecirkņus; bet Cesvaines draudze no Lazdonas dabū vecā Patkules pagasta Kalna galu līdz dzelzceļam. Ar to Lazdonas draudzes sastāvs tagadējās administratīvās robežās ir: Madonas pilsēta, Lazdonas pagasts, Praulienas pagasts, Sarkanu pagasts (izņemot 7., 8. un 9. ziņošanas iecirkņi) un Patkules vecā pagasta Lejas gals līdz dzelzceļam

Draudzes locekļu skaits. Draudzē skaitās :

1748. gadā	.	.	.	.	116 mājas
1775. »	.	.	.	.	2239 personas
1806	»	no Vec-Lazdonas	.	268	
	»	» Jaun-Lazdonas	.	276	
	»	» Praulienas	.	614	
	»	» Patkules	.	391	
	»	» Sarkanu	.	290	
	»	» Kujas	.	170	
	»	» Biržiem	.	382	
	»	» Aizkujas un Cesvaines	.	198	
	»	» mācītājm. un skolas	.	152	
					Kopā: 2741 personas
1836.	»	.	.	3625	»

Ar 1845. gadu iesākās lielā pāriešanas kustība »Keizara ticībā«, solot par to daudz laicīgu labumu. Pēc 1848.

gadā ģenerālgubernatoram izsniegtā saraksta pārgājuši grieķu-katoļu ticībā jeb »pareizticībā« :

no Lazdonas	174 bērni	270 pieaug.	= 444
» Praulienas	211 "	201	= 412
» Patkules	163 »	211 »	= 374
» Sarkaņiem	85 »	111 »	= 196
» Kujas	28 »	29 »	= 57

Kopā: 1483 pers.

Ši kustība būs vēl turpinājusies, jo 1860. gada vizitācijas protokolā uzdoti tikai 1800 luterāņu.

Bet ar 1865. gadu iesākās pretkustība, jo ar Ķeizara rīkojumu atcelts likums, ka jaukto laulību bērni jākrīsta pareizticībā. Daudzi saprot to kā ticības brīvības atļauju vispārīgi. Un nu pretkustība nav vairs apturama. Līdz 1878. gadam atgriezušies ev.-lut. draudzē no pareizticības 284 bērni 264 pieaugušie . . . kopā: 548 pers.

Draudzē nu skaitās bērnu un pieaugušo kopā :

1878 gadā	2891
1881. "	3018
1905. "	apm 2700
1915 "	3059
1925. " tikai pieaugušo reģistreto ir apm.	1200
Draudzē ir 1835. g. 1845. g. 1855. g. 1865. g. 1875. g.	
kristīto	141 107 52 82 116
iesvētīto:	? ? ? ? 43
uzsaukto:	33 35 25 39 30
laulāto:	" 29 26 3 23 12
apglabāto:	? ? ? 46 78
dievgaldnieku:	? ? ? ? 2276
draudzē ir 1885. g. 1895. g. 1905. g. 1915. g. 1928. g.	
kristīto:	73 61 64 42 42
iesvētīto:	53 51 45 63 39
uzsaukto:	30 29 32 13 37
laulāto:	11 16 16 9 31
apglabāto:	61 42 58 61 40
dievgaldn.:	? 2362 ? 801 386

Šie skaitļi ir ļoti pamācoši. Kā divainību pastrīpoju to, ka pagājušā 1298. gadā 100 gadu laikā ir visvairāk laulāto, un tas — dzimtsarakstu nodaļu pastāvēšanas laikā!

Baznīcas organizācijas. Draudzes pārvaldes vēsturē jāizšķir trīs posmi: patronāta, konventa un baznīcas padomes. Tā arī Lazdonā.

Draudzes dibinātājs vai dibinātāji, atdalīdami no sa-

vām muižām baznīcai, mācītājmuižai, ķesterātam muižas zemi, kā arī saimnieku mājas, ar to bija draudzes patroni jeb gādnieki. Kā tādi viņi arī bija vienīgie noteicēji pieņemot draudzei mācītāju. — Pirmais Lazdonas draudzes patrons, kurš arī aicinājis pirmo Lazdonas mācītāju, bijis Lazdonas muižas īpašnieks Otto Gerhards f. Klēbeks. Patronāta tiesības Lazdonas draudzē bijušas Lazdonas un Praulienas muižu īpašniekiem

Jau uz plašākiem pamatiem bija nostādīta draudzes pārvalde konventa laikā, kurā iegāja uz pusēm pa priekštāvīm no katras muižas un no katra pagasta, pie kam baznīcas priekšnieks bija izvēlams no muižu priekštāvju vidus. Beidzamais konventa laika Lazdonas baznīcas priekšnieks bijis Lazdonas muižas īpašnieks Teodors Šmidts, pēc tautības latvietis, kuŗam draudze 1929. gada 24. jūnijā, aiz pateicības par viņa gādību, piestiprināja baznīcā piemiņas plāksni ar viņu raksturojošu pantiņu — Dv. dz. 84,6: „Svētīgi tie cilvēki, kas savu stiprumu meklē pie tevis, kam sirdis stāv tavi ceļi.“

Nodibinājoties demokratiskai Latvijas valstij, arī baznīca pārveidojās par tautas baznīcu, kuŗa pati sevi parvalda, izvēlēdama no pašu vidus baznīcas padomi, un tā atkal savukārt — baznīcas valdi ar baznīcas priekšnieku priekšgalā.

Pirmā Lazdonas baznīcas padome ievēlēta 1920. g. 22. februārī sekošā sastāvā:

no Lazdonas — Cirulis Jānis, Čečers Ādams, Elksnītis Jānis (sākumā sekr.), Gailītis Pēteris (vēlāk sekr.), Indāns Jānis (bazu. pr-ka vietn.), Indāns Pēteris, Rozītis Reynolds, Vičs Kārlis;

no Madonas — Baidiņš Paulis, Polfanders A'frēds, Rinkušs Anna, Runka Andrējs (bazu pr-ks.), Saulītis Mārtiņš (rev. kom.), Sūsters Andrējs (kasiers);

no Praulienas — Bunduls Kārlis (rev. kom.), Ezeriņš Jēkabs, Kaminskijs Kārlis, Manguls Jānis (vald. loc.), Mednis Pēteris, Rinkušs Pēteris, Varkals Pēteris (rev. kom.), Vismanis Ede;

no Sarkanu-Patkules — Caunītis Kārlis, Dzenis Augusts, Ķirsons Indriķis, Kļaviņš Andrējs, Lūļaks Kārlis, Revels Jānis, Rudzītis Emils, Saulītis Andrējs.

Otrā padome, ievēlēta 1923. gada 11. martā:

no Lazdonas — Cirulis Jānis, Indāns Pēteris (bazu. pr-ka vietn.), Krastiņš Arvīds (bazu. pr-ks), Rozītis Reynolds (vald. loc.), Sprūde Otto (sekr.);

no Madonas — Baidiņš Paulis (kasiers), Polfanders Alfrēds (vald. loc.), Šusters Emilijas vietā Priednieks Tusnelda;

no Praulienas — Bērziņš Jānis, Bunduls Kārlis, Hincenbergs Jānis, Kaminskijs Kārlis, Manguls Jānis, Vismanis Pēteris;

no Sarkanu - Patkules — Caunitis Pēteris, Garancis Jānis, Ķirsons Indriķis, Ramans Pēteris, Rassons Andrējs, Saulītis Andrējs;

revidenti — Gailītis Pēteris, Priednieks Valentīns un Varsbergis Jānis.

Trešā padome, ievēlēta 1926. gada 21. februārī: no Lazdonas — Gailītis Pēteris (sekr.), Indāns Pēteris (vald. loc.), Kļaviņš Otto, Sprūde Otto;

no Madonas — Baidiņš Paulis (kasiers), Gailītis Marianna, Lapiņš Minna, Polfanders Alfrēds (bazn. pr-ks); no Praulienas — Barbans Marta, Bunduls Kārlis, Kumsars Andrējs, Polfanders Paulis, Rinkušs Jānis, Turss Jānis;

no Sarkanu - Patkules — Indāns Jānis, Ķirsons Indriķis, Līcītis Jēkabs (vald. loc.), Priednieks Tusnelda, Ramans Pēteris, Sprukts Jānis (bazn. pr ka vietn.);

revidenti — Rozītis Reinolds, Saulītis Mārtiņš un Šusters Andrējs.

Ceturta padome, ievēlēta 1929. gada 3. martā:

no Lazdonas - Gailītis Pēteris (rev. kom.), Indāns Pēteris (bazn. pr-ka vietn.), Kļaviņš Otto, Sprūde Otto;

no Madonas — Baidiņš Paulis (kasiers), Barušs Jēkabs, Kumsars Pēteris, Mazurs Augusts, Polfanders Alfrēds (bazn. pr-ks), Stalažs Jānis (sekr.);

no Praulienas — Barbans Eduards (rev. kom.), Bērziņš Pēteris, Hincenbergs Pēteris Otomars, Kumsars Andrējs (vald. loc.), Rinkušs Pēteris, Ūdris Marta;

no Sarkanu - Patkules — Āboliņš Pēteris, Līcītis Jēkabs (rev. kom.), Priednieks Valentīns (vald. loc.), Revels Jānis.

Draudzes kopējī jeb pērminderi tagad ir:

Lazdonas pagastam — Namatēvs Kārlis,

Madonas pilsētai — Stalažs Jānis,

Praulienas Dzinteliešu pag. — Kaminskijs Kārlis,

" Kateniešu pag. — Barlotijs Jānis,

Patkules pagastam — Revels Jānis,

Sarkanu pagastam Garancis Jānis,

Biržu - Kujas - Aizkujas pag. — Ķirsons Indriķis,

Mācītājam. pagastam — Medens Pēteris.

Draudzes darbigie locekļi, kuŗi gatavi, strādāt līdz draudzes druvā, pēc tam dāvanām un spējām, ko Dievs katram piešķiris, ir apvienojušies Latvijas ev. lut. baznīcas dzīves veicinātāju biedrības „Par ticību un baznīcu” Lazdonas nodaļā. Nodibināta 1928. gada 21. okt., bet valde noturējusi pirmo sēdi 31. oktobrī, kadēļ arī nolēma, svētīt 31. oktobrī — Ticības atjaunošanas dienā savus gada svētkus, par biedrības himnu izvēlēdamās bijušā Lazdonas mēcītāja Jāņa Ērmaņa sacerēto dziesmu „Cēli kā dzimtenes dievnami,” kura dziedama pēc komponista Ādama Ores meldijas. Pirmā biedrības priekšniece ir Marianna Gailītis no Madonas. Biedriba pagaidam grib strādāt sekošās nozarēs: 1. organizācijas, 2. saimnieciskā, 3. kristīgu rakstu, 4. jaunātnes, 5 grūtdieņu, 6 muzikas, 7. dievvārdu, kurām būtu drīzumā pievienojama paganu misijas nozare.

Draudzes Koris dibināts 1865. gadā no drandzes ērģelnieka Kārļa Pēterona, no visiem viņa pēcnācējiem nenogurstoši tālāk izveidots, ieguvis draudzes locekļu nedalītu atzinību. Nemeklēdams un nesauņemdams taustama atalgojuma, atrod gandarijumu apziņā, ka, kuplinādams dievvārdus savām daiļskanīgām dziesmām, strādā Dieva valstības darbu, pie daudz sirdīm.

Kora vadītāja dzīves apskati jau apskatīti, Šeit jāpiemin virs, kura vārds arī nešķirami saistīts ar draudzes kori —

Jānis Bērziņš. Dzimis Praulienas Ilksīļos 1864. gada 4. martā. Pārņāca uz mācītājm. 1891. gadā par pusgraudnieku un te nodzīvoja 13 gadus. Pārcēlās 1904. gadā uz mācītājm tuvākām mājām Brizgām kā rentnieks, kur nodzīvoja līdz mūža galam. Mājas viņam piešķīra par dzimtu. Miris Rīgā 1927 gada 7. oktobrī pēc operācijas, kurā tam noņēma kāju. — Par visām lietām muzika bija viņam miļa. Jauns iestājās Pēterona vadītā kori un tanī sabijis līdz mūža vakaram. Un kad korim nebija diriģenta, tad diriģēja to Bērziņš, nosaukdams tad kori par baznīcas kori. Baznīca bija viņam miļa Bijis baznīcas padomes loceklis. Novēlējis Lazdonas draudzei pēc savas un savas māsas nāves Ls 1000. , kuru procentes tad uzņemamas draudzes budžetā. Bērziņš bija viens no sirdsšķīstiem ļaudīm, no kura staroja dzīves uzskats, kurš sakņojās dievtības dzidrajās dzelmēs.

Draudzes gada budžeta paraugs:

Ienākumi —	Izdevumi —
Draudz. nodokl. 2000. —	bazn. vins, diev. svces 50. —
" izrikojumi 1000. —	alga mācītājam 1200. —
dažādi (zvana kaps) 100 —	apkalpotājam 120. —
	gadskārtīgie remontu 1000. —
	bazn. un citu ēku apkopš. 50. —
	" " apkurināšana 300. —
	" " apdrošināš. 100. —
	nekust. īpaš. nodoklis 100. —
	kanclejaš izdevumi 50. —
	dažādi (tālr. "Sv. Rīts") 130. —
3100 —	3100. —

No šī budžeta redzams, ka baznīcas valdei tagad jā-rēķinājas ar diviem galveniem ienākuma avotiem — draudzes nodokli un draudzes bazaru, kurš sarīkojams draudzes ēku uzturēšanai ikgadus rudenī, vēlams Pļaujas svētkos kā pateicības upuris Dievam. Bet budžetos paredzama draudzes nodoklis sanāks tikai tad, kad draudzes locekļi arī apzinīgi pildīs mūsu Latvijas ev.-lut. sinodes uzstādīto normu — ziedot baznīcai vienas dienas ienākumu Parasti maksātie Ls 1,50 vīriešiem un Ls 1. — sievietēm ir pieņemti tikai kā mazākais dienas ienākums, kadēļ būs apzinīgs draudzes loceklis tas, kas pēc sirdsapziņas uzdos patieso dienas ienākumu. Tad arī atkritis iemesls zemkopjiem zēloties, ka viņi, maksādami savu pēc taksācijas aprēķināto dienas ienākumu, nes lielāku nastu.

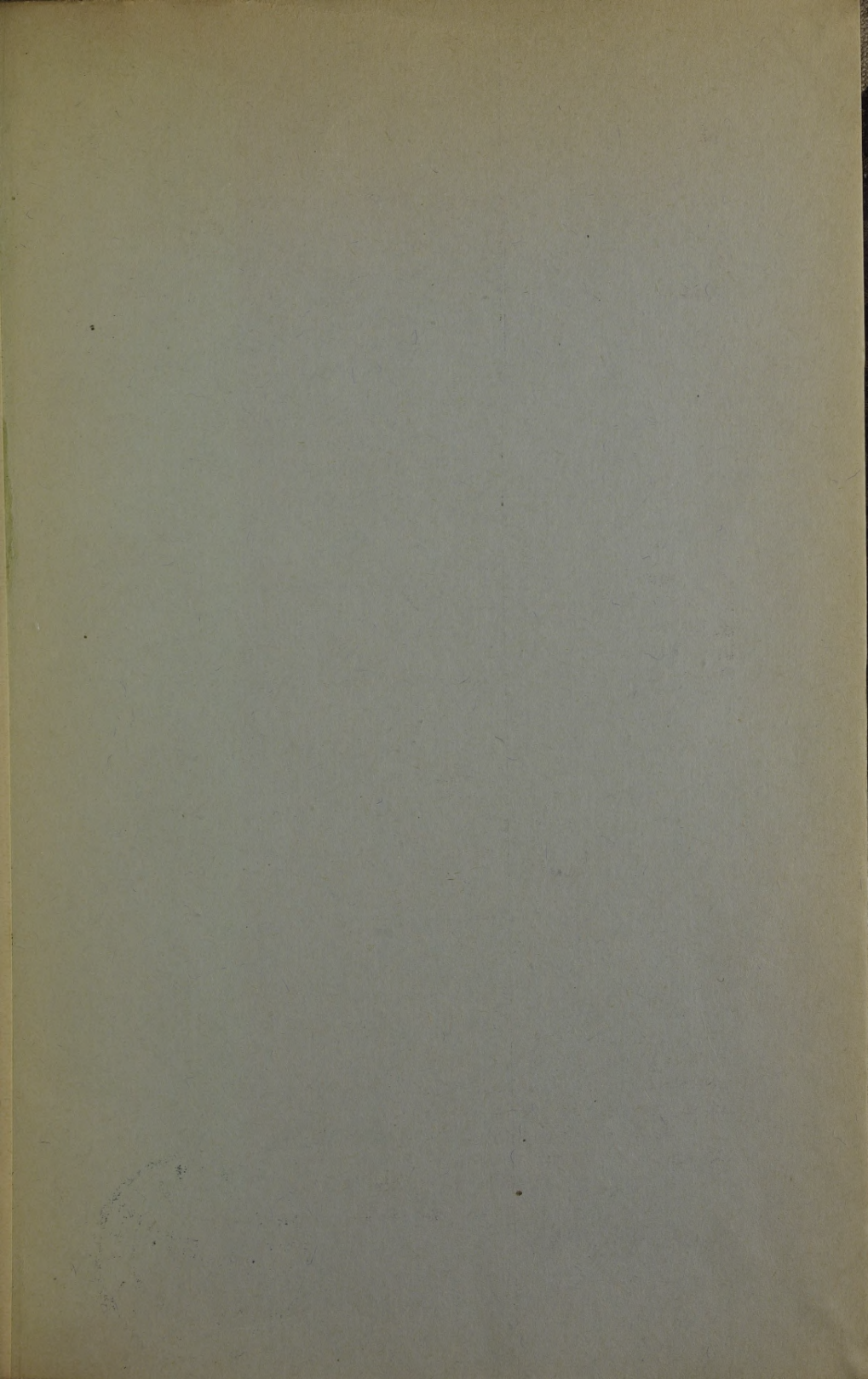
Materiālais atbalsts, protams, draudzes pastāvēšanai ir nepieciešams. Svarīgākais tomēr ir morālais. Jo tad viss pārējais ir par sevi saprotams. Bet morāliki atbalstam savu baznīcu un draudzi, kad to no sirds milējam, kad atzīstam kristīgo baznīcu par savu garīgo māti, kuŗa glabā un mums pasniedz visaugstākās dzīves vērtības — ticību un tikumību, atraisīdama mūs no savtīgās pieķeršanās pie pasaules un tās kārībām, kas atnes mums tikai vilšanos un postu, un vezdama mūs jo dienas jo tuvāk mūžīgam Dievam.

Tad arī Lazdonas baznīcas 125 gadi ir draudzes 125 gadu ceļojuma posms —

tuvāk pie tevis, Dievs!

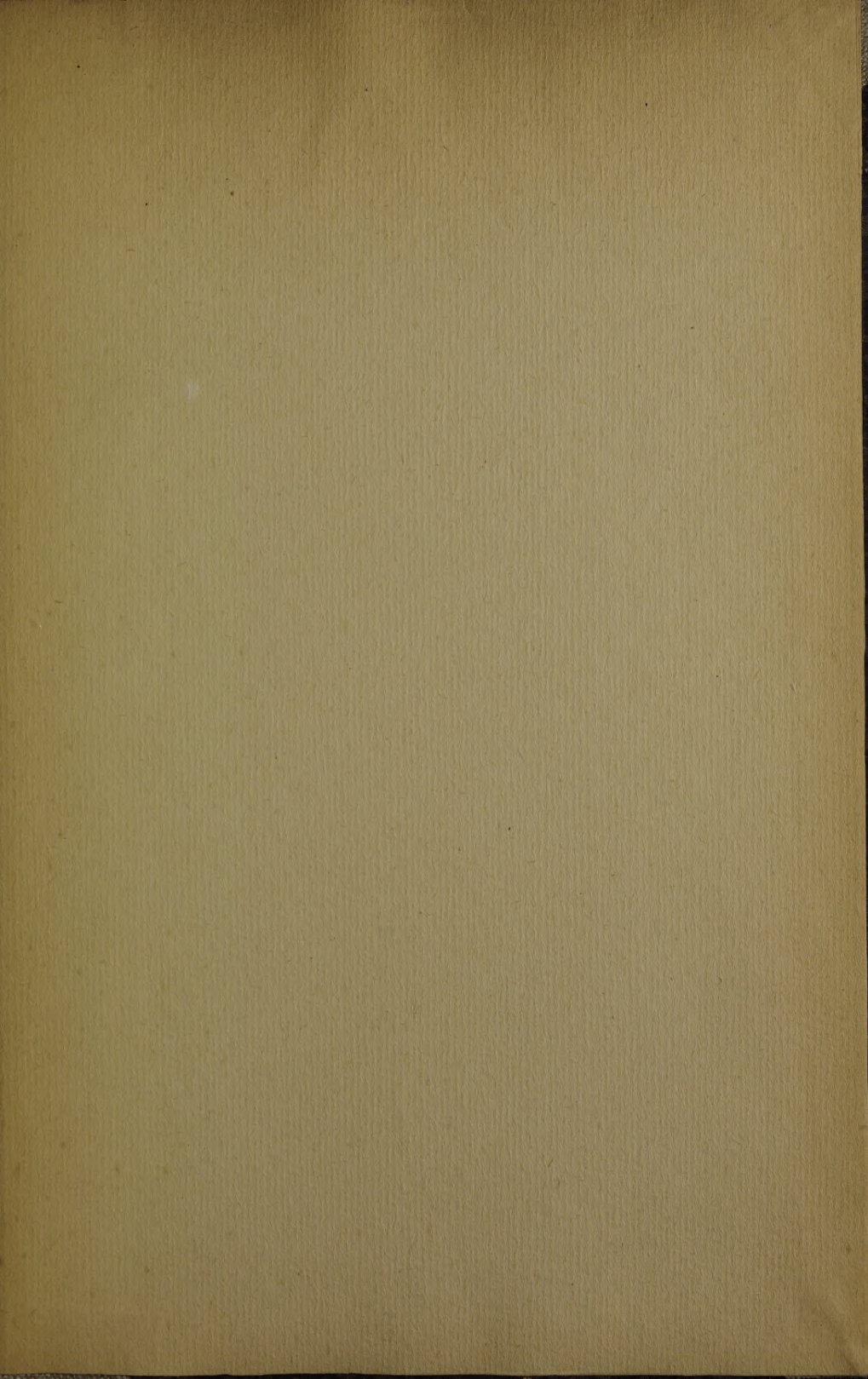
Ls. 2314.

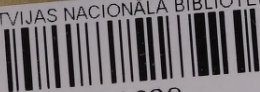
Lo. 27314.

26. Sept 1928

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309081639

21.1